

FORSKNINGSPODDEN #76

BISTÅNDSARBETE I PROJEKTFORM

Gäst: David Scott

Intervjuare: Nadja Neumann och Magnus Åberg

[00:00]

[Intromusik: Lätt, pianobaserad jazz]

Berättare: Du lyssnar på Forskningspodden från Karlstads universitet. Här möter du forskare som tar dig med på en upptäcktsresa i vetenskapen. Den här podcasten görs av universitetsbiblioteket.

Nadja Neumann: Hej och välkomna. Mitt namn är Nadja.

Magnus Åberg: Jag heter Magnus.

NN: Och med oss i studion idag har vi David Scott. Välkommen, David.

David Scott: Tack så mycket.

NN: Du är doktor i statsvetenskap och din forskning handlar om Sveriges bistånd till andra länder, och i synnerhet om hur det arbetet organiseras. Kan du berätta lite mer vad avhandlingen handlar om?

DS: Ja, jag har tittat på hur projekt som organisationsform används för att styra och organisera biståndsverksamhet runt om i världen, kan man säga. Så jag har tittat på, i ett första skede, vad som krävs för att biståndsprojekt ska bli till och sättas ihop av en mängd olika aktörer, från olika aktörers perspektiv; dels de mer statliga finansiärerna som finansierar projekt, olika typer av civilsamhällesorganisationer som implementerar projekt, och även privata konsulter som bidrar med olika typer av expertis i projekt. Och det jag har studerat, det är att organisering genom projektform är lite grann som att sätta ihop en möbel, kan man säga. Som en möbel som består av massa olika delar som sätts ihop. Och efter ett tag så kanske den här möbeln behöver renoveras lite, putsas upp, målas. Och det är samma med ett projekt att det består av en massa delar som behöver sättas ihop och bli nån slags helhet. Och det handlar om att människor måste komma överens om vad projekt ska handla om. Det ska fyllas i en mängd dokument av olika slag - ansökningar, rapporter och såna saker. Finansiärerna som får in de här ansökningarna till projekt måste bedöma dem utifrån olika kriterier. Och så kommer det då konsulter in från sidan med sina delar, med olika typer av expertis och modeller som ska användas. Så skillnaden från en möbel kanske är att delarna som sätts ihop inte alltid passar så jättebra ihop. Så det behövs hela tiden nån slags underhållningsarbete för att få det här att gå ihop. Och i det andra skedet av avhandlingen så tittar jag på konsekvenserna av att organisera genom projekt, och då är min stora slutsats att det är en väldigt avpolitiserande

form, det vill säga att det reducerar politiskt arbete till teknik och byråkrati och administration och sånt där. Så kan man väl sammanfatta det.

NN: Varför tyckte du det var viktigt att titta på det här?

DS: Egentligen så började det väl inte så mycket i ett intresse för varken biståndspolitik eller projekt på det sättet, utan jag ville hitta ett bra exempel, ett symptom för ett slags dominerande sätt att organisera samhället idag, som vi kallar nyliberalt. Om man ska sammanfatta det så innebär det ungefär att vi försöker organisera politiken med nån slags effektivitetsprincip i åtanke hela tiden. Och då var projektet ett väldigt bra exempel på just det. Det är en väldigt logisk, rationell styrform, som ska maximera nån form av effektivitet, så jag ville liksom zooma in på en sån praktik som speglar det här samhället vi lever i på nåt sätt. Och kritisera den också.

MÅ: Kan du berätta lite mer om hur du har gått tillväga för att undersöka det här?

DS: Jag har gjort en mängd intervjuer med statliga finansiärer av olika slag, en del civilsamhällesorganisationer, som också är av olika karaktär, både lite mindre och lite större organisationer, och även med olika typer av privata konsultfirmor. Jag har även samlat in en mängd dokument som rör projekt – hur man skriver ansökningar, hur man skriver rapporter, hur man fyller i de här ansökningarna; det är väldigt bestämda mallar. Sen har jag också gjort lite deltagandeobservation på civilsamhällesorganisationer som på olika sätt försöker hjälpa varann i den här projektlogiken, i deras egna nätverk.

MÅ: Okej. Men har du hållit dig på hemmaplan i Sverige eller har du följt med biståndsprojekten ut i världen?

[04:56]

DS: Lite grann har jag gjort det. Det blev att jag stannade i Sverige för att jag trodde att mycket av projektverksamheten skulle vara i Sverige, men det visar sig att det här är så himla förskjutet utåt, så jag var lite i praktiken, eller implementeringen, men mest har jag varit i Sverige.

MÅ: De här intervjuerna som du har gjort, kan du berätta lite om vad gick de ut på eller vad det var för typ av frågor du tog upp med de som du pratade med?

DS: Jag försökte komma in ganska mycket i väldigt praktiska frågor om hur man gör ett projekt, det som kanske är ganska självklart för många. För de lever i den världen så att säga, om man nu ska ta de här civilsamhällesorganisationerna. Så: Hur gör ni projekt, hur blir det på nåt sätt att man översätter projektformerna, de krav som finns där till nån slags egen verksamhet - hur jämkar man de två intressena?

MÅ: Pratar du nånting med dem om deras syn på att skapa projekten, deras egna eventuella kritik eller vad som var bra?

DS: Absolut, det gjorde jag. Det var väl den andra del av de här intervjuerna, att försöka få fatt på vad de själva tyckte om den här formen. Och det var väl både anpassning och motstånd kan man säga.

MÅ: Du pratar ju om projekt, men i avhandlingen så använder du begreppet *projectification* på engelska. Kan du bara kort förklara lite vad det innebär?

DS: Det innebär liksom en aktiv process av att projektifiera nånting; det är ingenting som bara sker automatiskt, utan det krävs en himla massa arbete för att göra nånting till ett projekt. Det är en process, och det finns en forskningsinriktning som pratar just om projektifiering.

MÅ: Du nämnde ju inledningsvis det här med att konsekvensen blir nån form av avpolitisering. Kan du berätta lite mer om det?

DS: Ja, då måste man nästan börja i vad politik är. Jag har en syn på politik som jag drar från olika delar av politisk filosofi, att politik är ideologiska strider och motsättningar och kamp. Och när vi har former som projektformen så blir det så att det tar bort de här kamperna och motsättningarna, och liksom bara lägger nån slags våt filt över politiken, och gör att det finns liksom rätta sätt att göra saker på, i termer av att vi har de här byråkratiska procedurerna och teknikerna. Och det är det som försvinner med de här formerna: Det ger inget utrymme för att inte vara överens om saker och ting, utan det finns liksom ett rätt sätt att göra saker på, och det är genom projektformen.

MÅ: Är det nånting särskilt som försvinner ur biståndsprojekt? Skulle de kunna vara på ett annat sätt?

DS: Ja, absolut. Det där har jag ägnat mycket tid åt att fundera på själv, vad det skulle kunna vara. Det här är väl en upprepning av vad jag sa förut, men de skulle kunna bli mer politiska på det här sättet, att de inte försöker uppfylla en teknisk form, utan snarare försöker att liksom... Det finns grundläggande orättvisor och ojämlikheter runt om i världen, och de kan inte riktigt attackeras med den här formen. Så, nånting sånt.

NN: Vad skulle man kunna göra i stället?

DS: Ja, det är jättesvårt. Jag ägnar inte jättemycket tid åt det i avhandlingen, men den här projektformen speglar ju också lite grann ett västerländskt synsätt på vad utveckling är för nånting. Det är nånting som sker väldigt logiskt och liksom rationellt, man kan nästan tänka sig en linjär utvecklingspraktik. Men ett sätt är ju att tänka såhär: De som är föremål för utveckling - hur ser deras filosofi om utveckling ut? Vad har de för syn på vad utveckling kan vara? Och det är en slags kunskap som nästan genom årtusenden ju har tystats på olika sätt. Så man skulle ju kunna börja där till exempel, i vad människor runt om i världen har för egna filosofier om vad utveckling är, och låta det styra utvecklingspolitik.

NN: Och det tas inte hänsyn till i dagsläget? Det är inte en del av möbeln just nu, eller?

DS: Det kan det väl vara, men inte så som jag har sett i min forskning, utan det blir ganska ordentligt åsidosatt, för man måste uppfylla mer den här rationella och logiska formen, liksom trycka in utveckling i den formen.

[10:04]

NN: När du ändå pratar lite om det du har sett i avhandlingen, skulle du kunna utveckla lite vilka andra resultat du har sett, eller fått?

DS: En sån grej som jag tycker var slående, är det här med projektifiering som en aktiv process. Man kan tycka att det är ett självklart resultat, men det sker ett sånt otroligt arbete, det är så arbetsamt att sätta ihop ett projekt på det sättet. Det är ingenting som bara sker, utan det måste engagera en mängd olika människor, och jag använder ju begreppet översättning i den här avhandlingen som ett sätt att belysa att det behövs en massa översättning för den här formen, både att använda ett visst språk för att det ska passa in, men också att man måste uppfinna massa kriterier och mallar och sånt för att det liksom ska passa formen. Så att bygga ihop den här möbeln, så att säga, är oerhört arbetsamt, och kräver arbete även när man har satt ihop den.

MÅ: Har det alltid sett ut såhär? Har biståndspolitiken alltid organiserats på det här sättet eller har det skett någon förändring över tid?

DS: Det beror lite på hur man ser det. Jag skulle vilja hävda att sen biståndspolitiken började, även globalt, så har den varit teknisk. Den har liksom gått ut på att man identifierar fattigdom som nån form av objektivt problem, och så kommer man på olika typer av tekniska lösningar för det. Men man kan ju också hävda att det samtidigt har funnits en strid. Jag menar, svensk biståndspolitik var ju när den började mer ideologisk, och det var ju mer aktivister som grundlade det som idag är Sveriges biståndspolitik. Samtidigt som den ju också då genomfördes i projekt. Så, delvis har den kanske sett annorlunda ut, men det här tekniska förhållningssättet till utveckling skulle jag samtidigt säga har varit ganska stark sen 40-talet då man började tänka sig utvecklingspolitik i en mer strukturerad form.

MÅ: Hänger det ihop på nåt sätt med folkhemspolitiken i stort? Finns det kopplingar däremellan, hur det svenska samhället har vuxit fram och så?

DS: Ja, det finns ju lite forskning som pekar på att det fanns en väldigt stark koppling mellan välfärdsstatens uppbyggnad och det som också blev biståndspolitiken, att det som vi ville bygga upp i vårt samhälle var också nånting man så att säga exporterade utomlands.

NN: Jag skulle vilja komma tillbaka till dina resultat. För nu nämnde du ju det här med översättningar och så, att det var en sak som du hittade: Var det nånting mer som kanske överraskade dig? Du sa att det var mest slående, men du har ju tittat på väldigt många olika aspekter, så jag tänkte om du skulle kunna utveckla lite mer vad du har hittat.

DS: Ja, en aspekt som jag pratar om när man sätter ihop projekt, det är ju användning av expertis på olika sätt, både som är kopplat till specifika aktörer som konsulter, men det finns ju också en expertis som är, ja, global och som inte har nån riktig sändare på det sättet. Och det

används ju väldigt mycket. Det kan vara att det finns modeller för att planera projekt som har olika typer av snygga förkortningar och sånt där. Men också den här konsultexpertisen, att den är så himla viktig i olika skeden av ett projekt, att de används för att bedöma projekt till exempel. Så finansiärer kan tycka att: "Nu behöver vi dra in en konsult för att hjälpa oss att bedöma de här ansökningarna". De dras också in när man ska utvärdera projekt. Och det är ju intressant på det sättet att vi förlitar oss så himla mycket på expertis, för att den är påstått neutral - vilket den ju inte är, den är ju lika politisk som allting, egentligen. Och det tycker jag ändå är slående: Hur pass mycket det används men också hur lite det problematiseras, kan man väl säga.

MÅ: Blir det också ett exempel då på just den här avpolitiseringen?

DS: Precis, att de här konsulterna kommer in och liksom har rätt svar på saker och ting. De hjälper oss att försöka komma till ett svar som man i min värld måste kunna komma fram till på politisk väg, på ett annat sätt. Så det är absolut en form av avpolitisering, det också.

[14:55]

NN: Det du har hittat i din avhandling, det handlar om biståndsarbete och så, men kan man applicera det till andra projektområden också, alltså där man arbetar i projekt, eller är det nånting som är specifikt för just biståndprojekt?

DS: Nej, absolut inte, utan det har väl skett lite mer en utveckling i forskning om projektifiering, och det används ju överallt på något sätt. Om man tittar i en vanlig svensk kommun, så kan man se att det flödar av olika typer av EU-projekt till exempel, som finansieras av EU på olika sätt. Man kanske skulle kunna ta kulturpolitik på samma sätt, att man bedriver kultur i projekt. Det är snarare en allmän trend som jag försöker beskriva, med biståndspolitik som exempel..

NN: Du nämnde förut också att du fick lite feedback från personer du intervjuade, och att de redan pekade på olika problem, och möjligen lösningar också. Skulle du kunna utveckla det lite grann också? Hur de liksom, som är inne i ett projekt, ser på det.

DS: Ja, jag tror att många uttryckte det att det är så himla svårt att tänka utanför den här formen. Det motstånd man kan göra är mer att knyta näven i fickan, och försöka göra det bästa, och det finns inte jättestora möjligheter att göra nåt mer organiserat, offentligt motstånd. Så jag upplevde nog ganska mycket att det här var en ganska stängd form som gör att människor blir ganska fängslade i den. Sen beror det säkert på hur jag gjorde min studie; man skulle säkert kunna ha hittat mer motstånd och spänningar, men min uppfattning är att det här är svårt att ta sig ur.

NN: Ljusglimtar, då, fanns det några?

DS: En grej är ju att det inte är så att människor går och är omedvetna om den här formens konsekvenser, så att säga. Utan många är högst medvetna om, och kan göra den analys som jag själv gör i avhandlingen, som är mer att man ser det här som nån slags koppling till nåt, en större utveckling vi ser i samhället. Så samtidigt som jag säger att man är fängslad av formen så är man inte omedveten om den och att man reproducerar den.

NN: Det går ju bara att påverka om man vet om att det finns problem.

DS: Ja, precis.

NN: Vem hoppas du ska läsa avhandlingen? Eller vilka tycker du borde läsa avhandlingen?

DS: Dels finns det ju en publik inom biståndsvärlden som jag gärna skulle vilja läsa den, eftersom den ju handlar om deras praktik. Men jag tycker också det finns en publik för människor som är allmänt oroad för den här formen av samhällsutveckling, som kanske kan hitta nånting; dels att den benämns som ett problem - det är inte alltid den gör det, för det är lite *common sense* över den så att säga, den har blivit en sanning: Sådär ska vi organisera samhället. Så människor som känner nån slags oro över den här utvecklingen hoppas jag kanske skulle kunna ha nytta av att läsa den också.

MÅ: Hur ser dina egna planer ut, forskningsmässigt? Kan du gå vidare med det här eller siktar du mot andra områden att forska?

DS: Både och, kan man säga. Jag jobbar i ett projekt nu, där jag utvecklar delar av den här avhandlingen. Fast om avhandlingen handlar mer om projektet som form - och jag inte bryr mig så mycket om vika konsekvenser det har för en viss tematik - så är det jag håller på med nu mer en koppling till framför allt kvinnorrätsorganisationer och hur de projektifieras. Hur de ska anpassa sig och överleva i den här logiken. Så det håller jag på att jobba med nu, och försöker koppla den här projektifieringen mot den tematiken, och hur möjligheten påverkas att bedriva feministiskt arbete i nån form, givet att man har det här att anpassa sig till.

MÅ: Det låter väldigt spännande. Vi måste tyvärr börja runda av det här samtalet nu, men en sista fråga: Du har ju tagit dig hela vägen fram till en doktorstitel, och klarat av disputation och allting sånt, men har du några tips till andra doktorander som följer efter dig, hur gör man för att klara sig?

DS: Jag tror att det är viktigt att liksom styras av nån nyfikenhet under den här tiden som är. Jag tror att man kanske går in i det här att man ska följa en inslagen linje från början - och det är ju viktigt att hålla nån slags fokus också - men jag tänker: Att ha en grundläggande nyfikenhet, att man på nåt sätt kanske kommer att möta saker som kommer att förändra ens sätt att tänka kring världen och hur man producerar kunskap och så där - det tror jag är viktigt att man försöker omfamna, och inte vara rädd för. Att det liksom förändrar ens sätt att tänka. Och det kommer kanske ta en till vissa återvändsgränder, men de återvändsgränderna är viktiga tror jag, för ens utveckling. Så nån slags grundläggande nyfikenhet tror jag är bra.

MÅ: Bra tips. Varmt tack, David, för att du har gästade Forskningspodden idag. Och lycka till med ditt fortsatta arbete också.

DS: Tack så mycket.

MÅ: Vill du som lyssnare läsa Davids doktorsavhandling så heter den *(Dis)assembling Development: Organizing Swedish Development Aid through Projectification*. Den kan laddas ner i vårans publikationsdatabas DiVA. Stort tack, David, och tack till er som har lyssnat.

DS: Tack.

[*Slutmusik: Lätt, pianobaserad jazz*]

Berättare:

Du har lyssnat på Forskningspodden från Karlstads universitet. Den här podcasten görs av universitetsbiblioteket. Alla avsnitt hittar du på kau.se/forskningspodden.